

Adriaansen, W., *Jons Viruly 1905-1986. Vlieger en schrijver. Vleugels aan het woord gegeven* (Zaltbommel: Aprilis, 2008, 368 blz., €29,95, ISBN 978 90 5994 223 3).

In de periode tussen de beide wereldoorlogen, de bloeitijd van de toen nog jonge luchtvaart, kenden diverse Europese landen het fenomeen van de schrijvende vliegenier die met de pen probeerde iets uit te dragen van zijn bijzondere ervaringen tussen de wolken. De bekendste van hen was waarschijnlijk de Fransman Antoine de Saint-Exupéry. In Nederland stak Adriaan Viruly hem naar de kroon.

Adriaan – ‘Jons’ – Viruly werd geboren in 1905 in een gegoede familie in Breda, waar zijn vader het sportieve avontuur van de wielrennerij combineerde met een ambtelijke loopbaan. Ook de jonge Adriaan Viruly stond enkele jaren op de pedalen als (niet-onverdienstelijk) amateurwielrenner onder de hoede van groten als Piet Moeskops en Gerard Bosch van Drakestein. Deze sportiviteit paarde Viruly aan een uitgesproken hang naar literatuur, romantiek en de pacifistische filosofie van de kortstondig zelfs door hem geleide Praktisch Idealisten Associatie, die vooral adolescenten aantrok met zomerkampen waarin jeugd van beiderlei kunne samenkwam om na te denken over een betere wereld. Des te opmerkelijker was het daarom dat de pacifist Viruly zich tezelfdertijd meldde voor een opleiding tot beroepsofficier bij de Luchtvaart-Afdeeling van het Nederlandse leger. Deze combinatie van tegenstrijdigheden was tekenend voor de uitersten in Viruly’s persoonlijkheid. Bij de Luchtvaart-Afdeeling – en vanaf 1931 bij de KLM – bracht Viruly het tot piloot, maar zijn blijvende bekendheid dankte hij aan zijn schrijverschap, dat in de jaren dertig vorm kreeg in een serie vooral anekdotische boeken over zijn belevenissen in de luchtvaart, die toen allerwegen in de belangstelling stond. Viruly’s meest succesvolle boek uit die periode was *Wij vlogen naar Indië* uit 1933, dat massaal over de toonbank ging. Het maakte van hem een bekende Nederlander en gaf voeding aan zijn ijdelheid. Viruly legde zijn hele leven nauwgezet vast in plakboeken, een goudmijn voor de biograaf. Voor de KLM vloog hij intussen de hele wereld over – door een wonderlijke samenloop van omstandigheden zelfs in de Tweede Wereldoorlog – totdat een stuurfout van hem zijn vliegtuig in 1954 in Ierland in de rivier de Shannon deed belanden. Achtentwintig inzittenden overleefden de ramp niet. Het ongeluk luidde het einde in van zijn vliegersloopbaan. Zo werd de vlieger dan toch definitief schrijver. Zijn werk strekte zich allengs uit tot journalistieke verhalenbundels en novellen die zich ook afspeelden buiten de wereld van de luchtvaart. In die ontwikkeling zal zijn (derde) huwelijk met steractrice Mary Dresselhuys een belangrijke rol hebben gespeeld. Al had hij er moeite mee allengs meer in haar schaduw terecht te komen, toch bleven ze samen tot aan het ‘passeren van zijn point of no return’, zoals zijn biograaf het treffend uitdrukt (332).

Wim Adriaansen tekent het allemaal op in deze rijk geïllustreerde biografie. Aanvankelijk gebeurt dat met een helder oog voor de wondere wendingen in het jeugdige leven van de hoofdpersoon. Maar zodra Viruly in de luchtvaart

verzeild raakt, verliest het boek zich in uitwijdingen over de vliegerij als zodanig. Hier krijgt de belangstelling van de auteur voor het vliegen regelmatig de overhand op de aandacht voor het wel en wee van zijn hoofdpersoon. Over de diepere drijfveren van Viruly, waarvan Adriaansen gezien zijn zeer uitvoerige research en directe contacten met Viruly's nabestaanden toch het nodige aan de weet moet zijn gekomen, ervaart de lezer naarmate het boek vordert steeds minder. De persoon Viruly wordt daarmee welhaast tot figurant in zijn eigen biografie. Dit geldt in het bijzonder voor Viruly's privéleven, ten aanzien waarvan Adriaansen zich een voor een biograaf wel erg vergaande terughoudendheid oplegt. Viruly had zijn leven lang een uitgesproken zwak voor vrouwen, waar hij in zijn werk ook vaker aan refereerde. Zijn privéleven werd erdoor getekend, maar Adriaansen blijft er verre van. 'Je hoeft niet alles op te schrijven' citeert hij Viruly tweemaal (234, 307), om daar zelf aan toe te voegen 'en dat is ook zo' (234). Maar door die terughoudendheid blijven Viruly's professionele en persoonlijke leven gescheiden entiteiten en dat doet – het moet helaas gezegd – afbreuk aan de biografie. Daarbij vergeleken zijn Adriaansens vaak wonderlijke keuzes qua literatuurvermelding en slordigheidjes in de annotatie enkel kleinere minpuntjes. Evengoed biedt dit boek een elegant portret van de vlieger-schrijver die honderdduizenden wist te boeien met verhalen over de luchtvaart.

Marc Dierikx, ING Den Haag (marc.dierikx@inghist.nl)